«Նոր ժամանակի կրթություն»
ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորումը առարկայի դասավանդման գործընթացում

Առարկան՝ դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Մուրադյան Հայաստան

Ուսումնական հաստատություն՝ Երևանի Վ.Համբարձումյանի անվան հ.17 հիմնական դպրոց

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն…….....3

Համագործակցային կարողությունների ձևավորման հիմնախնդիրը……...6

Սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորման արդյունավետ ուղիները առարկայի դասավանդման գործընթացում……...10

Եզրակացություն……15

Օգտագործված գրականություն……..17

Ներածություն

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Հանրային կյանքի զարգացման ներկա փուլում համագործակցելու կարողության ձևավորումը հասարակության մեջ անձի հարմարվողականության հիմնական պայմանն է: Այս կարողության ձևավորումն ապահովում է անձի համար դրական հարաբերությունների հաստատումը, կոնֆլիկտների լուծումը կամ դրանցից խուսափելը: Արդի կրթության համակարգը նույնպես շեշտադրում է տարբեր սոցիալական իրավիճակներում մեծահասակների և հասակակիցների հետ համագործակցության կարողությունների ձևավորման, կոնֆլիկտներ չստեղծելու և վիճելի իրավիճակներից ելքեր գտնելու կարողությունների ձևավորման վրա: Համագործակցության ձևավորման հիմնական միջոցը դասարանական թիմն է, որում սովորողներին միավորում են ընդհանուր նպատակները, ընդհանուր գործունեությունն ու փորձը:

Կարելի է ասել, որ դեռևս տարրական դասարաններում է դրվում համագործակցային կարողությունների ձևավորման հիմքը, որը զարգացվում է հետագա ուսումնադաստիարակչական գործունեության տարբեր փուլերում: Արդի կրթական համակարգում այս կամ այն առարկայի դասվանդման գործընթացի գլխավոր նպատակներից է համարվում սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորումը: Հետևաբար՝ առարկայի դասավանդման գործընթացը կազմակերպվում է այնպիսի մեթոդներով, որոնք առավելագույնն են ընդլայնում սովորողների համատեղ աշխատելու, ուսուցչի և միմյանց հետ փոխգործակցելու, համատեղ գործունեությամբ միասնական ուսումնական նպատակի հասնելու, սահմանված խնդիրները միասնական ջանքերով լուծելու հնարավորությունները:

Համագործակցելու կարողությունների բացակայությունը կարող է դառնալ սովորողների սոցիալականացման խոչընդոտ, իսկ նրա կյանքի հետագա տարիներին խանգարել մեծահասակների ու հասակակիցների հետ ճիշտ հաղորդակցվելուն, կոնֆլիկտներից խուսափելուն, կոնֆլիկտային իրադրությունները լուծելուն, ինչպես նաև՝ կոլեկտիվի շահերին համապատասխան վարք դրսևորելուն: Ուստի արդիական

և նշանակալի ենք համարում կրթության տարբեր աստիճաններում, մասնավորապես՝ տարրական դպրոցում սովորողների մեջ համագործակցության կարողությունների ձևավորումն ապահովող պայմանների ստեղծումը առարկայի դասավանդման գործընթացում:

Հարկ ենք համարում նաև նշել, որ գիտության, կրթության և հասարակական կյանքի տարբեր բնագավառներում տեղեկատվական ու հաղորդակցական տեխնոլոգիաների տարածումը հանգեցրել է միջանձնային հարաբերությունների զգալի վերաիմաստավորման: Դա հատկապես արտահայտվում է դպրոցահասակ երեխաների հարաբերություններում՝ սարքավորումների լայն օգտագործումով (հեռախոսներ, սմարթֆոններ, պլանշետներ, համակարգիչներ, համացանցային շփում, տեղեկատվության ստացում համացանցից և այլն): Նման պայմաններում լիարժեքորեն չի իրագործվում սովորողների համագործակցությունը, նրանց շփումն ու հարաբերությունները ստանում են որոշակի կաղապարավորում, որն էլ խոչընդոտում է համագործակցելու նրանց կարողության ձևավորմանն ու հետագա զարգացմանը: Այդ իսկ պատճառով՝ ներկա պայմաններում մանկավարժական գիտության համար ցանկացած տարիքի ուսանողների միջանձնային փոխգործակցության հմտությունների զարգացման խնդիրն առավել քան երբևէ արդիական է:

Հետազոտության նպատակը: Հետազոտության նպատակն է՝ ուսումնասիրել սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորման հիմնահարցերը առարկայի դասավանդման գործընթացում:

Հետազոտության խնդիրները: Հետազոտության նպատակի իրականացման համար աշխատանքում սահմանվել են հետևյալ խնդիրները.

1. Ուսումնասիրել համագործակցային կարողությունների ձևավորման հիմնահարցի վերաբերյալ գրականություն և վերլուծել:
2. Ուսումնասիրել համագործակցային կարողությունների ձևավորման հիմնախնդիրը:
3. Պարզել սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորման կարևորությունը առարկայի դասավանդման գործընթացում:

4. Վերհանել սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորման արդյունավետ ուղիները առարկայի դասավանդման գործընթացում:

Համագործակցային կարողությունների ձևավորման հիմնախնդիրը

Համագործակցությունը սահմանվում է որպես համատեղ գործունեության մեջ փոխազդեցության տեսակ, որը բնութագրվում է սուբյեկտիվ-առարկայական հարաբերություններով, որի ընթացքում առանձնացվում են ընդհանուր նպատակը, ընդհանուր շարժառիթը, համատեղ գործողությունները և ընդհանուր արդյունքը: Համագործակցության գործընթացում գործընկերները համաձայնեցնում են գործողությունները միմյանց միջև, փոխանակում տարբեր մտքեր, համակարգում և համաձայնեցնում են ջանքերը, ընդ որում՝ նրանց փոխազդեցությունը գտնվում է գործունեության և հուզական մակարդակներում:

Համագործակցելու կարողության զարգացման բացակայությունը հանգեցնում է նրան, որ ապագայում սովորողի համար դժվար կլինի կառուցողականորեն լուծել հաղորդակցման խնդիրները՝ կապված հաղորդակցության մեջ խնդրահարույց իրավիճակները կառուցողականորեն լուծելու հետ, մարդկանց հետ գրագետ փոխազդեցություն ստեղծելու ունակության հետ՝ հաշվի առնելով նրանց առանձնահատկություններն ու մտադրությունները:

Ճանաչողական և հաղորդակցական կարողությունների ձևավորման որոշիչ պայմաններից է դասարանում (ուսուցիչ-աշակերտ, ուսանող-աշակերտ) կրթական համագործակցության կազմակերպման մեթոդների յուրացումը: Իհարկե, սա պահանջում է անցում կայացած ավանդույթներից և լրացուցիչ ջանքեր մեր՝ ուսուցիչների կողմից:

Տարրական դպրոցի կրթությունը հետագա ողջ կրթության հիմքն է: Ուստի կրթական այս աստիճանում առավելագույնն է շեշտադրվում սովորողների մեջ գործունեության տարբեր ձևերում համագործակցելու կարողությունների ձևավորման հիմնախնդիրը և դրվում առարկայի դասավանդման գործընթացի առանցքում: Տարրական կրթության համակարգը կենտրոնանում է նաև «տարբեր սոցիալական իրավիճակներում մեծահասակների և հասակակիցների հետ համագործակցության հմտությունների ձևավորման, կոնֆլիկտներ չստեղծելու և վիճելի իրավիճակներից

ելքեր գտնելու կարողության վրա»[1]: Համագործակցության ձևավորման հիմնական միջոցը դասարանական թիմն է, որում սովորողներին միավորում են ընդհանուր նպատակները, ընդհանուր գործունեությունն ու փորձը:

Կրտսեր դպրոցականների միջև փոխհարաբերությունների մշակույթը դպրոցական կրթության սկզբնական փուլում երեխայի անհատականության զարգացման համար բարոյահոգեբանական մթնոլորտի բնական և հիմնարար բնութագիրն է: Տարրական կրթության ամենօրյա աշխատանքում տարբեր առարկաների դասավանդման գործընթացում համագործակցային կարողությունների և հարաբերությունների մշակույթի զարգացումը ներառում է՝ աշակերտներին սովորեցնել շփվել, օգնել միմյանց, հոգ տանել միմյանց մասին, հաղթահարել ագրեսիան և մշակել միջանձնային կոնֆլիկտների լուծման մարդասիրական և առանց կոնֆլիկտների մեթոդներ:

Յուրաքանչյուր ուսուցիչ ձգտում է կրթել աշակերտի, ով գիտի, թե ինչպես սովորել, ձգտում է երեխաներին սովորեցնել բանավիճելու, իրենց կարծիքը պաշտպանելու, հարցեր տալու, նախաձեռնող լինել նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու հարցում: Հայտնի է, որ սովորելու կարողությունը «նորագոյացություն է, որն առաջին հերթին կապված է կրթական համագործակցության ձևի յուրացման հետ» (Գ.Ա. Ցուկերման): Հոգեբանները վաղուց սահմանել են, որ ինքնուրույն մտածողության «ինկուբատորը», երեխայի ճանաչողական գործունեությունը ոչ թե անհատական աշխատանքն է՝ կամայականորեն զգայուն մեծահասակի ղեկավարությամբ, այլ համատեղ աշխատող երեխաների խմբերում համագործակցությունը[2]:

Մի շարք հետազոտողների կարծիքով (Լ.Ս. Վիգոտսկի, Ա.Ա. Լեոնտև և այլք)՝ շրջակա միջավայրի սոցիալ-մշակութային ազդեցությունը մեծ նշանակություն ունի՝

---

[1] Васина К.А. Формирование умения сотрудничать в условиях реализации программы дополнительного образования. Научный поиск: Первые шаги. Материалы 75-го Смотра студенческих научно-исследовательских работ отделения педагогического, социального и специального образования. Под редакцией Л.А. Гладун. Иркутск, 2021. Издательство: Иркутский государственный университет. Иркутск, 2021, с. 27.

[2] Тимрюкова Л.А. Групповая работа как средство формирования универсальных учебных действий. Центр научного сотрудничества «Интерактив плюс». Содержимое доступно по лицензии Creative Commons Attribution 4.0 license (CC-BY 4.0). Педагогическое мастерство и современные педагогические технологии. Издательство: Общество с ограниченной ответственностью "Центр научного сотрудничества "Интерактив плюс". Чебоксары. 2021, с. 85-86.

որպես երեխայի անձի ինտելեկտուալ զարգացման հիմնական գործոններից մեկը[3]: Մ.Ի. Լիսինան և մի շարք այլ հետազոտողներ պնդում են, որ կրտսեր դպրոցականների միջև հարաբերությունների մշակույթի զարգացման համար կարևոր է նաև բարոյական նորմերի և վարքագծի կանոնների յուրացման գործում այլ սովորողների հետ համատեղ աշխատանքը[4]:

Այսպիսով՝ առարկայի դասավանդման գործընթացում երեխաների համագործակցելու կարողությունների ձևավորումը, ձևավորված այդ կարողությունների հիման վրա նրանց հարաբերությունները դիտվում են որպես նպատակ, և ուսումնական գործընթացի հիմնական նպատակը երեխային կոլեկտիվիզմի մեջ դաստիարակելն է, թիմում ապրելու, աշխատելու կարողության ձևավորումը: Հետևաբար, առարկայի դասավանդումը պետք է կազմակերպել սովորողների համատեղ աշխատանքի տարբեր ձևերի կիրառմամբ, որոնցից հատկանշական են՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, արտադասարանական աշխատանքները, նախագծային ու խմբային աշխատանքները:

Հետևաբար, սովորողների մեջ համագործակցային կարողություններ ձևավորելու համար առանձնահատուկ նշանակություն ունի նաև խաղային գործունեությունը՝ խաղերի օգտագործումը: Ուստի խաղերի կիրառումը ուսուցման գործընթացում առանձնահատուկ նշանակություն ունի՝ սովորողների ընկերական հարաբերությունների հիման վրա համագործակցություն ապահովելու և այս հարցում նրանց հմտությունները զարգացնելու համար: Ըստ էության, սովորողների համար խաղերը, որոնք խրախուսում են նրանց համագործակցել, ունեն կարևոր սոցիալ-մանկավարժական արժեք: Խաղը սովորողների ճանաչողական, ստեղծագործական, հոգևոր և ինտելեկտուալ զարգացման միջոց է: Խաղի միջոցով նոր աշխարհ է բացվում նրանց համար: Խաղի ընթացքում սովորողները յուրացնում են միմյանց հետ փոխգործակցության համակարգը, համագործակցում, զարգանում, ձևավորվում որպես անհատ:

---

[3] Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность. М.: Политиздат, 1975, с. 69.

[4] Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка. Под редакцией Рузской А.Г. М.: Изд-во «Институт практической психологии», 1997, с. 184.

Սովորողների միջև հաղորդակցության հաստատման գործում առանձնահատուկ տեղ ունեն խաղերը: Խաղերը գործնական ուղղվածություն ունեն և ունեն առանձին մանկավարժական արժեք, որը ծառայում է երաշխավորված արդյունք ստանալուն: Միևնույն ժամանակ, շատ կարևոր է, որ խաղային գործունեությունը հետևողականորեն լուծի սովորողներին զարգացնելու և համագործակցության նախապատրաստելու խնդիրը: Խաղերի միջոցով հնարավոր է զարգացնել սովորողներին, նախապատրաստել համագործակցության, սովորեցնել և շտկել նրանց վարքն ու գործողությունները:

Առանց խաղի անհնար է ուսուցման գործընթացում դիդակտիկ արդյունավետության հասնել: Քանի որ առանց նրանց անհնար է ձևավորել ներդաշնակ անհատականություն, որը կարող է լիովին համագործակցել հասարակության անդամների հետ: Խաղի շնորհիվ ստեղծվում է մանկավարժական բարենպաստ իրավիճակ, որն օգնում է սովորողներին ձեռք բերել հմտություններ, մտավոր ակտիվություն և փոխադարձ համագործակցություն: Խաղի ընթացքում աշակերտների մեջ զարգանում են միջանձնային հաղորդակցման հմտությունները: Դրանով նրանք ձեռք են բերում հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են միասին աշխատելու և հասարակության անդամների հետ բարեկամական հարաբերություններ հաստատելու համար[5]:

[5] Садуллаев Б.Б. Возможности игровой деятельности для формирования дружеских отношений и навыков сотрудничества у учашихся. Молодой ученый. № 11(46). 2012, с. 477-478.

Սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորման արդյունավետ ուղիները առարկայի դասավանդման գործընթացում

Համագործակցությամբ աշխատելու կարողությունը զարգացնելու համար արդյունավետ է սկսել փոքր հերթափոխային խմբերով աշխատանքից: Աշխատանքի ընթացքում սովորողներն ինքնուրույն քննարկում են առաջադրանքը կատարելու կարգը, դրա հետագա իրականացումը: Առաջադրանքի էությունը չհասկացող սովորողներին իրավունք է տրվում կրկին փորձել բացատրել այն, վերլուծել և եզրակացություններ անել: Աշխատանքի այս տեսակը ստեղծագործական-որոնողական գործընթաց է, որտեղ ուսուցիչը դիտորդ է, մասնակից:

Ուսուցման կազմակերպումը համագործակցությամբ իրականացնելու, յուրաքանչյուր ուսանողի ակտիվ ճանաչողական գործունեության մեջ ներգրավելու և, առավել ևս, հաղորդակցման մշակույթի ձևավորմանը ուշադրություն դարձնելու համար, անհրաժեշտ է աստիճանաբար, քայլ առ քայլ մոտենալ նպատակին՝ սովորեցնելով համատեղ աշխատել նաև աշակերտներին.

- խմբում շփվել ցանկացած դասընկերոջ կամ դասընկերների հետ,
- ակտիվ աշխատել՝ լրջորեն վերաբերվելով հանձնարարված առաջադրանքին,
- գործընկերների հետ քաղաքավարի և բարեհամբյուր շփվել,
- պատասխանատվության զգացում զգալ ոչ միայն սեփական հաջողությունների, այլև իր դասընկերների, ամբողջ դասարանի հաջողությունների համար,
- լիովին գիտակցել, որ խմբերում միասին աշխատելը լուրջ և պատասխանատու աշխատանք է[6]:

[6] Олесова М. М. Использование технологии сотрудничества при формирпвании орфографической грамотности на уроках русского языка. Научный электронный журнал Меридиан. Выпуск №4(7). 2017. Материалы Всероссийской научно-практической конференции «Педагог. Творец. Личность», с. 2.

Ուսումնական համագործակցության սխեման այն է, որ երեխաներն անմիջականորեն շփվում են միմյանց հետ, իսկ ուսուցիչը, մնալով ուսուցման կենտրոնական դեմքը, հատուկ կազմակերպում է նրանց համագործակցությունը:

Ստորև նկարագրվում 1 4-րդ դասարանի մայրենիի ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերի կազմակերպման օրինակ՝ սովորողների մեջ համագործակցային կարողություններ ձևավորելուն միտված մեթոդների ու մոտեցումների գործադրմամբ:

Մայրենիի 4-րդ դասարանի դասընթացում և ինքնուրույն ընթերցանության նյութերում նախատեսվում է հայ մեծագույն արվեստագետ Մարտիրոս Սարյանի կյանքի ու արվեստի վերաբերյալ ուսումնական նյութը: Աշակերտներին ինքնուրույն ընթերցանության նախատրամադրելու և բնագրային տեքստի բովանդակության նկատմամբ հետաքրքրություն ձևավորելու նպատակով ուսուցիչը հանդես է գալիս ներածական խոսքով և նշում, թե որքան կարևոր է ճանաչել մեծանուն մարդկանց, նրանց կյանքին ու գործին հաղորդակից դառնալով՝ օգտակար օրինակ վերցնել: Երեխաները հասկանում են, որ իրենց կյանքում տեղ կարող են գտնել հանճարների շատ արարքներ ու գործեր, որ նրանց ապրածն ու կենսափորձը կարող են ուղենիշ դառնալ ողջ կյանքի ընթացքում: Աշակերտների հետաքրքրության խթանմանը հաջորդում է բնագրային նյութի ընթերցումը: Երբ աշակերտներն արդեն ընթերցել են տեքստը, առաջարկվում է, որ իրենց կյանքից հիշեն ինչ որ դեպք՝ կապված ստեղծագործության բովանդակությանը: Այնուհետև դասարանը բաժանվում է 4 հոգանոց 5 խմբի և խմբերից յուրաքանչյուրին տրվում է մեկական հարցադրում, խմբերը համարակալվում են ըստ հարցերի համարների.

1. Ինչի՞ մասին էր տեքստը (երեխաները համառոտ վերապատմում են ընթերցածը կամ մեկ նախադասությամբ գրում)- պատասխանում է առաջին խումբը:
2. Տեքստից ընտրել մի հղում ֆրազա, ցիտատ, որը բնութագրում է ընթերցված նյութը: Այն դուրս գրել տեքստից- պատասխանի շուրջ աշխատում է երկրորդ խումբը:

3. Տեքստից ընտրել բնագրային նյութը բնութագրող մեկ բառ, օրինակ՝ արվեստագետը, նկարիչը, սարյանական նկարչություն և այլն- պատասխանի շուրջ աշխատում է երրորդ խումբը:
4. Նկարել էսքիզ կամ որևէ խորհրդանիշ, որն արահայտում է ընթերցված նյութի միտքը- պատասխանի շուրջ աշխատում է չորրորդ խումբը:
5. Շարունակել հետևյալ միտքը. «Ամենալավն ընթերցված տեքստում այն է, որ…»- պատասխանի շուրջ աշխատում է հինգերորդ խումբը:

Այնուհետև «Մանրապատում»[7] մեթոդով աշակերտներին առաջարկվում է դասանյութը վերապատմել հարցերի կետերի համաձայն՝ ըստ հերթականության:

Ընթերցված նյութի մեկնաբանումն ու վերլուծությունն իրականացվում է դարձյալ խմբային աշխատանքով, որը կատարվում է մայրենիի դասագրքում տրված դասանյութի[8] և ինքնուրույն ընթերցանության համար նախատեսված համապատասխան նյութերի[9] օգնությամբ: Ստեղծված 4 հոգանոց թեմատիկ խմբերից յուրաքանչյուրին տրվում է մեկական թեմա՝

1-ին խումբ - «Պատառիկներ Սարյանի կյանքից». ընթերցանության տեքստերից խմբի յուրաքանչյուր անդամ դուրս է գրում կամ իր բառերով վերաշարադրում Սարյանի կյանքի (մանկություն, երիտասարդություն, հայրենավեր գործ, զարմանահրաշ կտավների ստեղծման պատմություն և այլն) մասին պատմող որևէ դեպք կամ դրվագ:

2-րդ խումբ - «Սարյանական արվեստը կամ ներկապնակը». Սարյանի կտավները միջազգային նկարչական ցուցահանդեսում, Ավետիք Իսահակյանի խոսքերը նրա արվեստի մասին, Սարյանական գույները՝ ըստ Լեոնիդ Վիլեսլավսկու:

3-րդ խումբ - «Մանկություն, որտեղ ծնվեց նկարիչը». կատարվում է «Գնում եմ արևի հետևից» նյութի հիման վրա:

4-րդ խումբ - «Իմ հայրենիքը Սարյանի կտավներում». կատարվում է ըստ «Հայաստանը կանչում է» ինքնուրույն ընթերցանության նյութի:

---

[7] Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ, ԿԱԻ, էջ 13-14:
[8] Կ. Թորոսյան, Հ. Խաչատրյան, Վ. Սարգսյան, Կ. Չիբուխչյան, Մայրենի 4, Երևան, 2009, էջ 17-18:
[9] Ա. Գալստյան, Ռ. Խարազյան, Լ. Ավագյան, Ա. Բալայան, Ինքնուրույն ընթերցանության նյութեր, 4-րդ դասարան, Երևան, 2012, էջ 64-72:

5-րդ խումբ - «Նկարչի մարդկային նկարագիրը», երբ խմբում ընդգրկված աշակերտները տեքստից դուրս են գրում նկարչին բնութագրող տողերը, կատարում բնութագրական աշխատանք՝ ինտերակտիվ գրատախտակին գրելով նկարչին բնութագրող բառեր՝ ազգանվեր, մարդասեր, հայրենանվեր, անկոտրում, կենսունակ, չհուսահատվող, նպատակասլաց, իսկ այս հատկանիշների մասին վկայող հատվածները դուրս են գրվում տեքստից:

Խմբերում կատարված աշխատանքները ներկայացվում են խմբային քննարկման՝ փոխադարձ հարց ու պատասխանների միջոցով: Վերջում յուրաքանչյուր խմբի ավագ նշում է, թե նկարչի կյանքի, գործի, արվեստի, նրա արարքների մեջ հատկապես ինչն էր օրինակելի իրենց համար: Այս կերպ երեխաներն ինքնուրույն կարողանում են գնահատել և ճիշտ արժևորել համամարդկային կարևոր արժեքները՝ մարդասիրություն, հայրենասիրություն, գործի նվիրում, կյանքում բարին գործելու, մնայուն արժեքներ ստեղծելու կարևորում և գիտակցում: Նրան մեջ ձևավորվում է համատեղ աշխատելու, համագործակցելու, միմյանց փոխլրացնելու, փոխօգնելու հատկանիշներ: Սովորողների մեջ ձևավորվում են համագործակցային կարևոր այլ հատկանիշներ. նրանք սովորում են լսել մեկը մյուսի տեսակետը, կարծիքը, գնահատել մեկը մյուսի կատարած աշխատանքը, դրսևորել որոշակի վերաբերմունք միասնական աշխատանքի շուրջ, կարևորել ինչպես սեփական, այնպես էլ խմբի ու ողջ դասարանի կատարած աշխատանքի արդյունավետությունը և տեսնել համատեղ ուժերով կատարված աշխատանքի արդյունքը:

Դասն ամփոփվում է խմբերի և ուսուցչի համատեղ աշխատանքով նախապես պատրաստված «Սարյանական գունապնակը տեսանկարաշարի» դիտումով, որում ներկայացվում են համացանցից, հանրագիտարաններից ու տեղեկատվական այլ աղբյուրներից ձեռք բերված նյութեր, սարյանական արվեստի նկարներ՝ երեխաների ընտրությամբ: Աշակերտներն ընթերցում են նաև տեսանկարաշարում ներկայացվող նկարների շուրջ իրենց փոքրիկ նկարագրական շարադրությունները:

Այսպիսով, սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորումը փուլային գործընթաց է, որն իրականացվում է առարկայի դասավանդման յուրաքանչյուր փուլում՝ քայլ առ քայլ: Յուրաքանչյուր առարկայի

դասավանդման գործընթաց պետք է կառուցել ուսումնասիրվող դասանյութի ուսուցումը սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորմանն ի նպաստ դարձնելու հնարավորություններն ընդլայնող մեթոդական շղթայով ու մանկավարժական մոտեցումներով: Այս հարցում կարծում ենք՝ արդյունավետ կարող են լինել խմբային աշխատանքները, որոնք հնարավորություն են ընձեռում խմբերով աշխատանքն իրականացնել սովորողների համատեղ աշխատանքն ապահովող տարբեր մեթոդներով: Այս մոտեցմամբ ստեղծվում է սովորողների մեջ համագործակցային կարողություններ ձևավորելու երկպլան հենք, մի կողմից՝ խմբային աշխատանքն է նպաստում դրան, մյուս կողմից՝ դրա իրականացման ընթացքում գործադրվող մեթոդները:

Եզրակացություն

Ամփոփելով՝ սույն հետազոտական աշխատանքը հանգել ենք հետևյալ եզրակացություններին.

1. Ժամանակակից դպրոցը նպատակաուղղված է հանրակրթության պետական կրթական չափորոշչով՝ զարգացնել տարբեր սոցիալական իրավիճակներում գտնվող հասակակիցների հետ համագործակցության կարողություններ, ինչպես նաև՝ կոնֆլիկտներ չստեղծելու և վիճելի իրավիճակներից ելքեր գտնելու կարողություն:
2. Կարելի է ասել, որ սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորման ու զարգացման հիմնահարցերը, միջանձնային հարաբերությունների հիմքերի դաստիարակությունը գնալով ավելի ու ավելի է դիտվում որպես ժամանակակից ուսումնական հաստատություններում կրթության բովանդակության և տեխնոլոգիաների անբաժանելի մաս:
3. Ներկայումս առարկայի դասավանդման գործընթացը դիտվում է ինչպես առարկայական գիտելիքների հաղորդման, այնպես էլ ուսումնական ու դաստիարակչական տարաբնույթ խնդիրների լուծմանն ուղղված գործընթաց, որոնցից հատկանշական է նաև համագործակցային կարողությունների ձևավորումը:
4. Սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորումը փուլային գործընթաց է, որն իրականացվում է առարկայի դասավանդման յուրաքանչյուր փուլում՝ քայլ առ քայլ: Յուրաքանչյուր առարկայի դասավանդման գործընթաց պետք է կառուցել ուսումնասիրվող դասանյութի ուսուցումը սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների

ձևավորմանն ի նպաստ դարձնելու հնարավորություններն ընդլայնող մեթոդական շղթայով ու մանկավարժական մոտեցումներով:

5. Սովորողների մեջ համագործակցային կարողությունների ձևավորումը առարկայի դասավանդման գործընթացում առավելագունս կարելի է ապահովել արտադասարանական, նախագծային, խմբային աշխատանքների միջոցով, եթե այդ աշխատանքները կազմակերպվեն ու իրականացվեն սովորողների համատեղ աշխատանքն ապահովող մեթոդներով:

Օգտագործված գրականություն

1. Ա. Գալստյան, Ռ. Խարազյան, Լ. Ավագյան, Ա. Բալայան, Ինքնուրույն ընթերցանության նյութեր, 4-րդ դասարան, Երևան, 2012:
2. Կ. Թորոսյան, Հ. Խաչատրյան, Վ. Սարգսյան, Կ. Չիբուխչյան, Մայրենի 4, Երևան, 2009:
3. Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ, ԿԱԻ:
4. Васина К.А. Формирование умения сотрудничать в условиях реализации программы дополнительного образования. Научный поиск: Первые шаги. Материалы 75-го Смотра студенческих научно-исследовательских работ отделения педагогического, социального и специального образования. Под редакцией Л.А. Гладун. Иркутск, 2021. Издательство: Иркутский государственный университет. Иркутск, 2021, с. 27-31.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность. М.: Политиздат, 1975, 130 с.
6. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка. Под редакцией Рузской А.Г. М.: Изд-во «Институт практической психологии», 1997, 384 с.
7. Олесова М. М. Использование технологии сотрудничества при формирпвании орфографической грамотности на уроках русского языка. Научный электронный журнал Меридиан. Выпуск №4(7). 2017. Материалы Всероссийской научно-практической конференции «Педагог. Творец. Личность».

8. Садуллаев Б.Б. Возможности игровой деятельности для формирования дружеских отношений и навыков сотрудничества у учашихся. Молодой ученый. № 11(46). 2012, с. 476-478.
9. Тимрюкова Л.А. Групповая работа как средство формирования универсальных учебных действий. Центр научного сотрудничества «Интерактив плюс». Содержимое доступно по лицензии Creative Commons Attribution 4.0 license (CC-BY 4.0). Педагогическое мастерство и современные педагогические технологии. Издательство: Общество с ограниченной ответственностью "Центр научного сотрудничества "Интерактив плюс". Чебоксары. 2021, с. 84-91.